

ДЪРЖАВЕН ЗРЕЛОСТЕН ИЗПИТ ПО
БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА

31 август 2009 г. – ВАРИАНТ 1

УВАЖАЕМИ ЗРЕЛОСТНИЦИ,

Тестът съдържа **41 задачи** по български език и литература. Задачите са **три вида**:

- задачи с избираем отговор;
- задачи със свободен отговор;
- задача за създаване на аргументативен текст.

Първите 33 задачи (от 1. до 33. включително) в теста са от затворен тип с четири възможни отговора, обозначени с главни букви от А до Г, от които само един е верен. Отговорите на тези задачи отбелязвайте със син/черен цвят на химикалката в **листа за отговори**, а не върху тестовата книжка. Отбелязвайте верния отговор със знака **X** в кръгчето с буквата на съответния отговор. Например:

А Б В Г

Ако след това прецените, че първоначалният отговор не е верен и искате да го поправите, запълнете кръгчето с грешния отговор и отбележете буквата на друг отговор, който приемате за верен. Например:

А Б В Г

За всяка задача трябва да е отбелязан не повече от един действителен отговор. Като действителен отговор на съответната задача се приема само този, чиято буква е отбелязана със знака X.

Отговорите на задачите със свободен отговор (от 34. до 40. включително) се отбелязват в предоставения **свитък за свободните отговори**. Четете внимателно инструкциите! Срещу номера и главната буква на съответната задача/на съответното подусловие напишете верния отговор.

Аргументативния текст напишете в **свитъка за свободните отговори** на предвиденото за това място.

ПОЖЕЛАВАМЕ ВИ УСПЕШНА РАБОТА!

Отговорите на задачите от 1. до 33. вкл. отбелязвайте в листа за отговори!

1. В кой от редовете е допусната правописна грешка?

- А) усамотен
- Б) успокоен
- В) уеднаквен
- Г) умекотен

2. В кой от редовете е допусната правописна грешка?

- А) напоследък, нататък, залък
- Б) отдалече, отдавам, отдих
- В) израствам, растеж, порастна
- Г) изстрел, изстисквам, изповед

3. В коя от подчертаните думи е допусната правописна грешка?

Историите за подвизите на норвежките полярни изследователи (А) вдъхновяват Оусланд да направи първия (Б) самостоятелен поход до Северния полюс (В) без поддържащ (Г) екип.

4. В кое от изреченията НЕ е допусната правописна грешка?

- А) Не доумявам какво стана, че той се промени толкова много.
- Б) Кандидат-студентските изпити се провеждат в началото на месец юли.
- В) Най-великият владетел в историята на Римската Империя е Гай Юлий Цезар.
- Г) Беше много спокоен, защото знаеше, че и този път ще се справи отлично.

5. В кое от изреченията е допусната правописна грешка?

- А) Редица международни екологични организации се борят срещу ефектите от глобалното затопляне.
- Б) Когато създаваме задача за учениците, условието на задачата трябва да е ясно формолирано.
- В) По време на дългото пътуване до Италия направихме няколко половинчасови почивки.
- Г) Цветчетата на растението най-напред порозовяват, а след това постепенно стават яркочервени.

6. В коя от подчертаните думи е допусната граматична грешка?

Госпожо Иванова, купихме четири речници (А), а господинът (Б) от издателството се оказа Ваш познат и ни подари романа (В) на Куелю, чиито (Г) произведения напоследък са най-търсени.

7. В кое от изреченията НЕ е допусната граматична грешка?

- А) От това, което ми разказа, искрено ме дожаля за нея.
- Б) Получих наградата ми на специална церемония.
- В) Това момиче не допуска никой в своя свят.
- Г) Признателна съм на баба си и на дядо си за грижите.

8. В кое от изреченията НЕ е допусната граматична грешка?

- А) Учебникът, който видях миналата седмица в книжарницата, е вече изчерпан.
- Б) Аз ми се струва, че сме закъснели твърде много за срещата на випуска.
- В) Пилотът, който харесвам, победи вчера в първия етап на ралито.
- Г) Българският и руски език имат общи черти, защото са славянски езици.

9. В кое от изреченията е допусната пунктуационна грешка?

- А) Тичах, като се надявах да го настигна.
- Б) Сготвих, като най-напред направих супа.
- В) Като рече веднъж, не повтори повече.
- Г) Като малък, постоянно ходех след брат си.

10. В кое от изреченията НЕ е допусната пунктуационна грешка?

- А) Тя усилено се готвеше за изпита, решавайки задачи и тестове и сега вече може да почива заслужено.
- Б) Когато мракът ставал толкова гъст, че нищо не можело да се вижда, лягали около огъня и открадвали по няколко часа сън.
- В) Спомних си за тази, която толкова много обичах и за белите рози, с които тя се кичеше.
- Г) Човекът благодарение, на когото успях и в това тежко състезание, е първият треньор в спортната ми кариера.

11. При коя двойка отношението между думите е различно от отношението между думите в другите двойки?

- А) цвете – лале
- Б) явор – липа
- В) зеленчук – морков
- Г) дърво – кестен

12. В кой от редовете думите НЕ са антоними?

- А) старателен – небрежен
- Б) талантлив – бездарен
- В) висок – нисък
- Г) бавен – муден

13. Кой от посочените фразеологизми е синоним на словосъчетанието *вземам си поука*?

- А) хващам се на хорото
- Б) залагам на една карта
- В) слагам си обещане на ухото
- Г) ритам срещу ръжен

14. В кой от редовете са употребени пароними?

- А) натурален – нотариален
- Б) субективен – обективен
- В) жесток – безмилостен
- Г) мизантроп – хуманист

15. Коя от посочените творби е повест?

- А) „Пловдив”
- Б) „Чорба от греховете на отец Никодим”
- В) „Песента на колелетата”
- Г) „Гераците”

16. От коя творба са стиховете?

*Но...стига ми тая награда –
да каже нявга народът:
умря сиромаш за правда,
за правда и за свобода...*

- А) „Борбата е безмилостно жестока...”
- Б) „Юноша”
- В) „На прощаване”
- Г) „Левски”

17. От коя творба са стиховете?

*Поздравих пролетта, поздравих младостта
и възторжен разтворих очи,
за да срещна Живота по друм от цветя
в колесница от лунни лъчи.*

- А) „Юноша”
- Б) „Вяра”
- В) „Борба”
- Г) „При Рилския манастир”

18. Кое от посочените твърдения е вярно?

- А) „Дяволско” е творба на Елин Пелин.
- Б) „Мечтатели” е творба на Йордан Йовков.
- В) „Градушка” е творба на Пейо Яворов.
- Г) „Прощално” е творба на Христо Ботев.

19. Кое от посочените твърдения е вярно?

- А) Повестта „Гераците” е написана от Иван Вазов.
- Б) „Тютюн” е единственият роман на Димитър Димов.
- В) Христо Смирненски е автор на „Зимни вечери”.
- Г) Дебелянов е литературен псевдоним на български поет.

20. В кой ред всички разкази са написани от Йордан Йовков?

- А) „Албена”, „Другоселец”, „На оня свят”
- Б) „Занемелите камбани”, „Задушница”, „Косачи”
- В) „Шибил”, „Индже”, „През чумавото”
- Г) „Песента на колелетата”, „Дядо Йоцо гледа”, „Серафим”

21. Кое от изброените стихотворения НЕ е написано от Елисавета Багряна?

- А) „Стихии”
- Б) „Потомка”
- В) „Цветарка”
- Г) „Кукувица”

22. В коя от двойките творби социалните мотиви са водещи?

- А) „Серафим” и „Ветрената мелница”
- Б) „Градушка” и „Пловдив”
- В) „Елате ни вижте” и „Старият музикант”
- Г) „Цветарка” и „Стон”

23. В коя от посочените творби *песента* е символ на славната юнашка смърт?

- А) „Моята молитва“
- Б) „Хаджи Димитър“
- В) „Елегия“
- Г) „Майце си“

24. Творчеството в работата, което носи лична удовлетвореност и радост на другите, е основното послание на:

- А) „Занемелите камбани”
- Б) „Песента на колелетата”
- В) „Книгите”
- Г) „Кино”

25. За творчеството на кой от изброените автори е характерен образът на пролетта като символ на надеждата за обновление?

- А) Димчо Дебелянов
- Б) Атанас Далчев
- В) Христо Ботев
- Г) Никола Вапцаров

26. Какво е подчертаното изразно средство?

„Колкото за строг – строг съм: писарите и разсилните ги мачкам като фелдфебел.”

(Алеко Константинов, „Разни хора, разни идеали”)

- А) синекдоха
- Б) хипербола
- В) сравнение
- Г) метафора

27. *Повест* се отнася към *проза* както *сонет* към:

- А) роман
- Б) поезия
- В) поема
- Г) трагедия

Прочетете текста и изпълнете задачите към него (от 28. до 34. включително):

Най-значителното произведение на Сервантес, една от вечните книги на западноевропейската литература, е романът „Хитроумният идалго Дон Кихот де Ла Манча“. Книгата има интересна творческа история. Първият ѝ том излиза през 1605 г. Почти десет години писателят не издава продължение на романа, докато през 1615 г. се появява апокрифна втора част. Анонимният автор грубо изопачава смисъла на романа и отправя подигравки към Сервантес. Мобилизиран от предизвикателството, писателят довежда докрай замисъла си и публикува втория том на своя роман същата година.

Първоначалният замисъл на Сервантес е бил да представи чрез творбата си пародия на рицарските романи. Ето защо той организира сюжета около историята на един идалго, който се побърква от четене на рицарски романи и започва да мисли себе си за рицар. Ала отношението на Сервантес към рицарските романи е нееднозначно. В литературната история е обичайно да се твърди, че след „Дон Кихот“ вече никой не е публикувал рицарски романи. Също така е вярно, че тъкмо благодарение на „Дон Кихот“ идеята за рицарството и моделът на рицарските романи съществуват и до днес.

Самата идея за рицарството също е носител на различни значения. От една страна, тя присъства буквално. Важно е да се разбере, че в този буквален смисъл рицарството се показва не като конкретното историческо явление, характерно за средновековното общество, а като литературния му образ от рицарските романи. Оттам рицарството се разбира като тип отношение към действителността, като отказ да се живее с реалностите и като бягство от отговорностите на живота към илюзиите и към мечтите.

28. Текстът е:

- А) художествен
- Б) научнопопулярен
- В) разговорен
- Г) официално-делови

29. Коя е темата на текста?

- А) Творческа история на романа „Дон Кихот“
- Б) Романът „Дон Кихот“ и рицарството
- В) Идеята за рицарството
- Г) Особенности на рицарските романи

30. В кой от редовете има само термини, употребени в текста?

- А) рицарски романи, сюжет
- Б) пародия, десет години
- В) продължение, западноевропейска литература
- Г) същата година, сюжет

31. Кое от твърденията е вярно според текста?

- А) Анонимният автор не изопачава смисъла на романа на Сервантес.
- Б) Сюжетът е изграден върху историята на рицар, който пише рицарски романи.
- В) Благодарение на „Дон Кихот“ идеята за рицарството повече не се интерпретира.
- Г) Идеята за рицарството е носител на различни значения.

32. Кое от твърденията НЕ е вярно според текста?

- А) Писателят публикува втория том от романа си „Дон Кихот“ през 1615 г.
- Б) Отношението на Сервантес към рицарските романи не е еднозначно.
- В) Продължението на романа „Дон Кихот“ се забавя с цели 10 години.
- Г) По молба на анонимния автор Сервантес завършва втората част на своя роман.

33. Думата *пародия* в текста означава:

- А) развиване на чужда идея в нова литературна творба
- Б) шеговито или подигравателно подражание на литературно произведение
- В) кратък алегоричен разказ с пряко или с преносно значение
- Г) система от събития, за които се разказва в дадено произведение

34. За подусловия А и Б работете с текста от страница 5.

- А) Разделете текста на смислово обособени части. **Формулирайте темата на всяка една от тях и я запишете в свитъка за свободните отговори.**
- Б) **В свитъка за свободните отговори запишете сбито и кратко (в резюме) основното в съдържанието на текста.**

35. За всяко празно място изберете най-уместния от изразите и го запишете срещу съответната буква в свитъка за свободни отговори.

Строителите закъсаха за пари и започнаха да плащат в натура. Тъй като не могат да плащат за тухли и бетон, фирмите предлагат на доставчиците си гарсонии край морето. Търговците на строителни(А) са залети от подобни(Б). Кризата, която удари преди няколко месеца строителния(В), е причина за бум на предложенията за замяна на стока срещу(Г).

- А) тържища, материали, пазари
- Б) оферти, изненади, ползи
- В) клон, занаят, бранш
- Г) имоти, материал, пари

36. В свитъка за свободни отговори срещу съответната буква запишете правилните форми на думите, поставени в скоби.

А) съществително име

Двамата (нападател) донесоха победата на отбора, като вкараха по три (гол).

Б) местоимение

Младият писател, (чийто) фантастични разкази нашумяха напоследък, обича да цитира Айнщайн, според (който) най-непонятното в света е това, че той е понятен.

В) членувана форма

(Български) национален отбор завърши (мач), като успя да изравни (резултат).

Г) учтивя форма

Госпожице, научихме, че сте (израснал) без родители и сте (възпитаван) много строго. Чувствате ли се (оцетен) от това?

37. В текста са пропуснати пет запетаи. Препишете текста в свитъка за свободните отговори, като поставите пропуснатите запетаи.

Съучениците ми насядали около масата оживено разговаряха. Срещата ни продължи дълго и аз си припомних много случки превърнали училищните години в едни от най-интересните в моя живот. Най-хубавото бе че се почувствах отново млад. От друга страна усещането за безвъзвратно загубено минало не ме напускаше.

38. В свитъка за свободните отговори срещу съответната буква попълнете местата за писане така, че да се запази отношението:

А) година – месец

1. седмица –

2. – минута

Б) прилика – разлика

1. – забрана

2. недостатък –

39. Свържете името с литературната творба, от която е всеки от героите. В свитъка на свободните отговори срещу съответната буква запишете заглавието на творбата.

А) дядо Матейко

„Чичовци”

Б) Ния

„Железният светилник”

В) Сали Яшар

„На оня свят”

Г) Иванчо Йотата

„Песента на колелетата”

40. Открийте какви тропи и фигури на езика са подчертаните изрази и ги напишете срещу съответната буква в свитъка за свободните отговори.

*Тази вечер Витоша е тъй загадъчна и нежна –
като теменужен остров (А) в лунносребърни (Б) води,
и над смътния ѝ гребен, сякаш в болка безнадеждна,
се разтапят в тънка пара бледи есенни звезди.(В)*

(Христо Смирненски, „Цветарка”)

41. Прочетете откъса от поемата „Ралица“ на Пенчо Славейков и коментирайте в обем до 4 страници проблема за силата на човешкия дух в сблъсъка с житейските неволи.

Дни минаха и много мина с тях.
Тъй както свива модрия седянка
цветец, когато слънцето залезе,
и тъй сърцето Ралица се сви,
прибрало спомен скъп за ясни дни...
Живей сиротно с своето сираче
живот неволен тя сега. Радей
по чужди къщи, бѣхти се весден,
и прязнощ я над хурката заваря.
Но в ваклите очи на своята рожба,
когато се тя вгледа и познай
в тях Ива – до сърце си го притисне,
и пак оная хубава усмивка
на устните ѝ цѣфва, от живота
ненадломена – с несломено сърце.